

Українська культура як самобутнє духовне утворення

1. Особливості етногенезу українського народу.
2. Періодизація розвитку української культури.
3. Предмет і завдання курсу.
4. Напрямки і методи дослідження.
5. Еволюція поглядів на культуру її сутність та структура.
6. Функції культури.

ЛІТЕРАТУРА

- Бичко А. К., Бичко Б.І. Бондар Н.О. Теорія та історія світової та вітчизняної культури: Курс лекцій / Навч. посібник. – К. 1993.
- Бокань В. Культурологія: Навч. посібник /За ред. В.М. Пічі. – Л. 2003.
- Грищенко В.А. Історія світової та української культури. – К. 2003.
- Історія української та зарубіжної культури: Навчальний посібник /За ред М. Заковича.– К., 2003.

Поняття “етнічна культура”

- **Народ або етнос** - це історична спільність людей, яка склалася на певній території та володіє стабільними особливостями мови, культури, а також усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших.

Етногенез

Етногенез-проблема походження народу.

Її вирішення дає змогу з'ясувати:

- ареал зародження етносу,
- джерела його культури, мови,
- особливості свідомості.

Гіпотези етногенезу українців

- 1) теорія “споконвічності”
- 2) теорія автохтонності
- 3) теорія “єдиної колиски”
- 4) теорія “незалежного розвитку окремих східнослов'янських народів

Періодизація розвитку української культури

- ▣ **Перший період** охоплює часовий відрізок від її витоків і до прийняття християнства.
- ▣ **Другий період** припадає на час існування княжої держави — Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.

Періодизація розвитку української культури

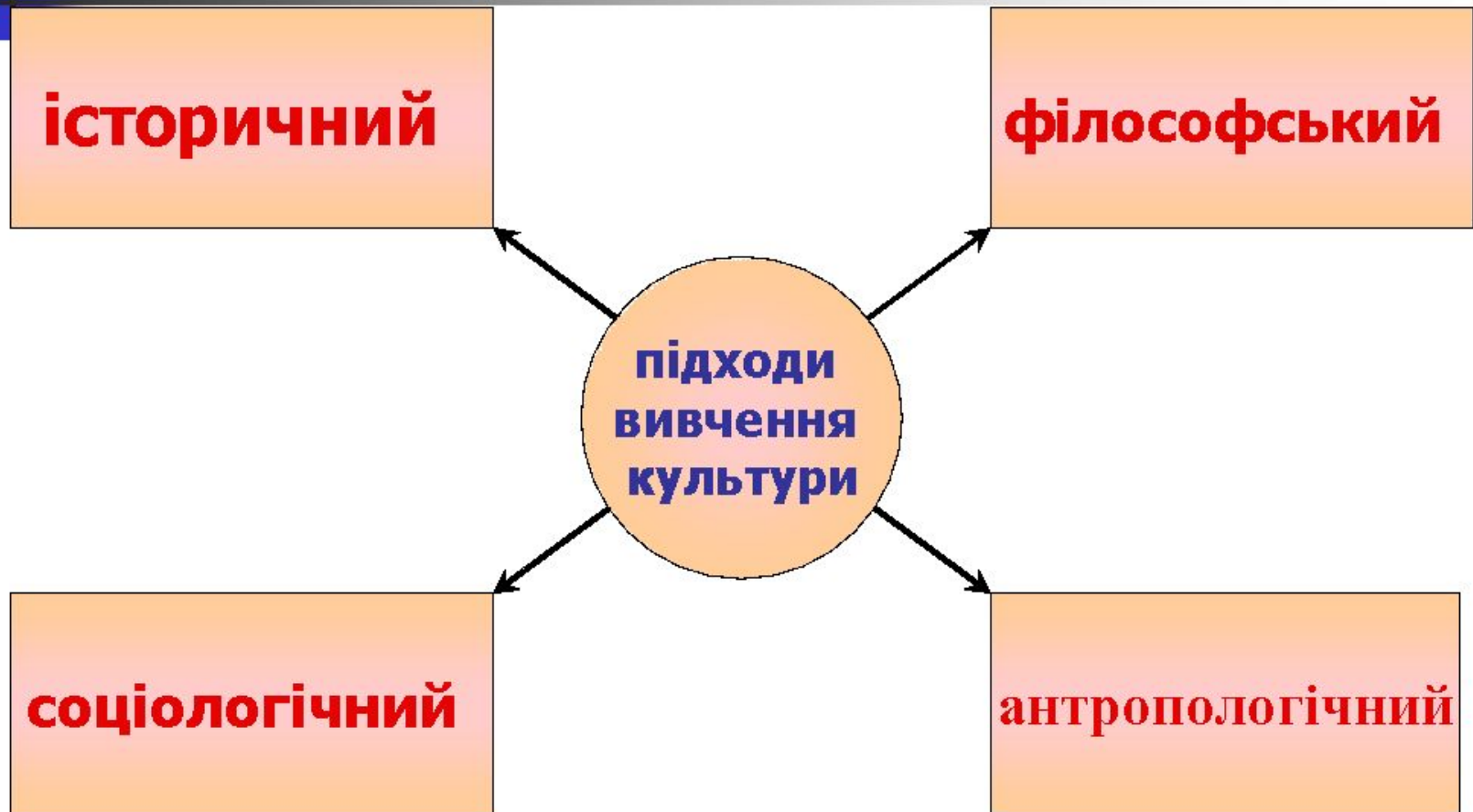
- Третій період припадає на литовсько-польську добу в історії нашого народу.
- Четвертий період розвитку української культури припадає на козацько-гетьманську добу,

Періодизація розвитку української культури

- П'ятий період охоплює 150 років, роки великої неволі нашого народу — від часів зруйнування Гетьманщини і до початку ХХ століття.
- Шостий період є часом нового міжвоєнного та повоєнного поневолення України її східними та західними сусідами й охоплює часовий відтинок від початку ХХ ст. до кінця 80-х років.
- Сьомий період розвитку української культури тільки-но розпочався і триває в нових історичних умовах. Це — сучасний період, що охоплює часовий відтинок від кінця 80-х і по сьогоднішня.

Основні підходи вивчення культури

Напрямки дослідження культурних об'єктів

Історичний - намагається не стільки пояснити, скільки виявити та описати факти, події і досягнення культури, виділяючи в ній найвидатніші пам'ятки, імена творців.

Напрямки дослідження культурних об'єктів

Антропологічний – виявляє артефакти, досліджує вірування, звичаї, побут. Головна функція - адаптація та відтворення життєвого укладу людей.

Напрямки дослідження

Філософський - досліджує сутність культури, її відмінності від природи, співвідношення з цивілізацією й іншими явищами. Предметом вивчення є структура, функції та роль культури в житті людини і суспільства.

Напрямки дослідження

Соціологічний - досліджує функціонування культури або в цілому, або наявні в ній субкультури. Його цікавлять зміни, що відбуваються в культурі, реакція на ці зміни тих чи інших верств суспільства.

методи дослідження

Загальнонаукові

Діахронний

Синхронний

Порівняльний

Специфічні

Археологічний

Семіотичний

Методи досліджень які використовують при вивченні культурних об'єктів

- ▣ Діахронний - потребує викладу явищ, фактів, подій світової і вітчизняної культури в хронологічній послідовності.
- ▣ Порівняльний метод застосовується в культурологічних дослідженнях двох або декількох національних культур. Він встановлює рівень своєрідності або спорідненості культур.

▣ Археологічний - на підставі аналізу матеріальних предметів, добутих під час розкопок, дає вченому можливість зробити висновки про загальний стан культури.

▣ Біографічний метод переважно застосовується у літературознавстві як тлумачення літератури через відображення біографії й особистості письменника.

Еволюція поглядів на культуру

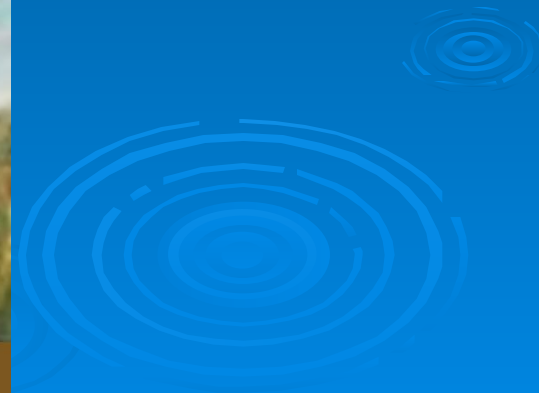
Слово "культура" походить від латинських слів обробляти, вирощувати, а пізніше - вклонятися, вшановувати (культ богів, предків).

До середини I ст. до н.е. ці слова пов'язувалися саме із землеробською працею.

У середні віки поняття «культура» асоціюється з міським укладом ЖИТТЯ.

В епоху відродження- з досконалістю та активізацією інтелектуального та творчого потенціалу людини.

**Під культурою, на противагу
„натурі" (природі), розуміють
все, що створила людина.**

Визначення культури

Культура - це матеріальний і духовний прогрес як індивідів, так і різноманітних соціально-національних спільнот.

Розподіл культури

Матеріальна культура

Духовна культура

знаряддя
праці

житло

предмети
повсякденного
побуту

техніка

будівельні
споруди

засоби
зв'язку

пам'ятники

монументи

Свідомість
пізнання, мораль

Виховання,
освіта, наука

Мистецтво,
релігія, міфологія

Структура культури

- Матеріальна культура охоплює всю сферу виробничої діяльності людства та її результати: як знаряддя праці, житло, предмети повсякденного побуту, одяг, будівельні споруди, засоби зв'язку, пам'ятники і монументи.

□ Духовна культура стосується області свідомості, пізнання, моралі, виховання, освіти, науки, мистецтва, літератури та інших сторін духовної діяльності людини

Структура культури

- Побутова культура - обряди, звичаї, норми.
- Технічна культура - наука, техніка, технології.
- Художня культура - література, архітектура, скульптура, малярство.

Типологія культури відповідно до її носіїв

Світова культура

- синтез кращих досягнень усіх національних культур різних народів, що населяють нашу планету

Національна культура

- уособлює надбання культур різних соціальних верств і прошарків населення певної нації

Типологія культури відповідно до її носіїв

- ▣ Світова культура - це синтез кращих досягнень усіх національних культур різних народів, що населяють нашу планету.

▣ Національна культура уособлює надбання культур різних соціальних верств і прошарків населення кожного суспільства.

**Упродовж розвитку людства
виокремились**

певні культурні епохи:

Антична,

Середньовічна,

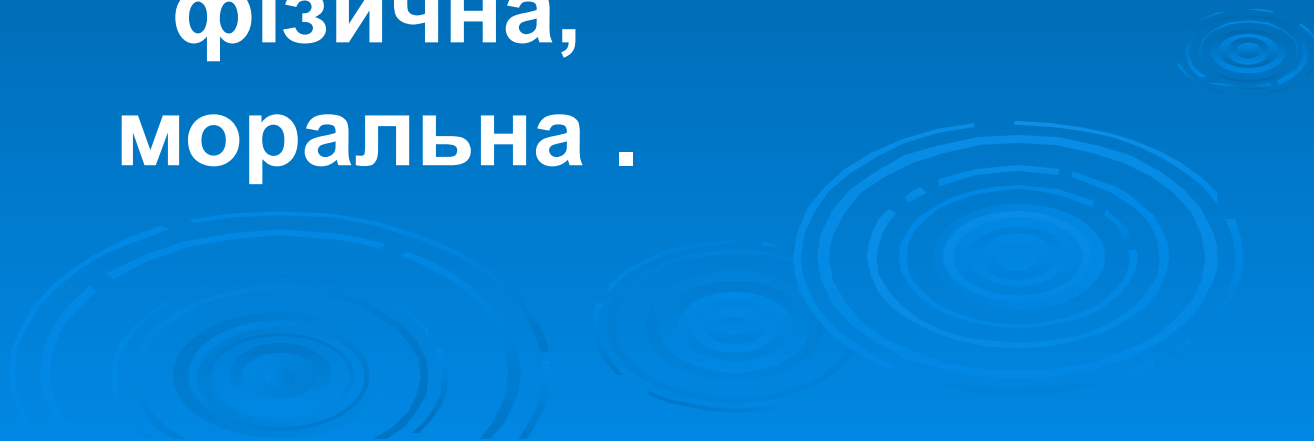
культура епохи Відродження,

Нового часу,

Новітня.

Окремі форми культур

**політична,
соціальна,
правова,
економічна,
екологічна,
фізична,
моральна .**

Функції культури

люди́нотворча

кому́нікативна

інформаційна

інтеґративна

пізнавальна

аксіологічна

Функції культури

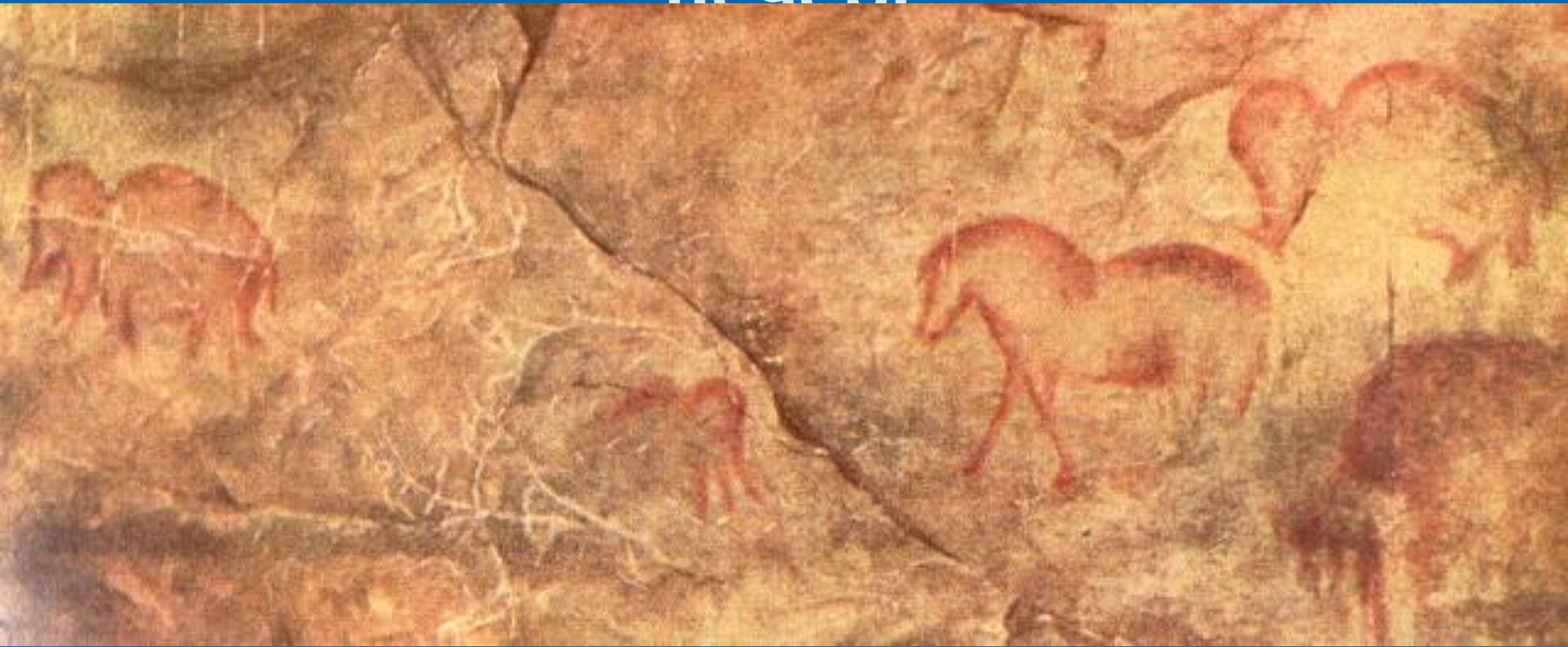
- ▣ Регулятивна,
  - ▣ або нормативна
- ▣ Аксіологічна, або ціннісна
  - ▣ Виховна
  - ▣ Світоглядна

Первісні системи духовної культури.

НАЗВА, СУТЬ	ПРОЯВ
<u>Тотемізм</u> – це система вірувань, суть якої полягає в поклонінні якій-небудь тварині або рослині і вірі в своє походження від них.	Геральдика, заборона вживати м'ясо деяких тварин.
<u>Фетишизм</u> – обожнювання особливого предмету, який сприймається як носій демонічних сил і який пов'язаний з долею даного племені.	Амулети, хрестики, ікони.
<u>Анімізм</u> – це віра в існування душі і духів, як причина явищ природи, віра в одушевлену всієї природи.	Жертвоприношення.
<u>Магія</u> – спосіб дії на речі через використання не їх об'єктивних властивостей, а їх містичної причетності один до одного, де магічний зв'язок виступає як знаряддя людської волі.	Знахарство.

Зародження культури. Настінні зображення в Каповій печері

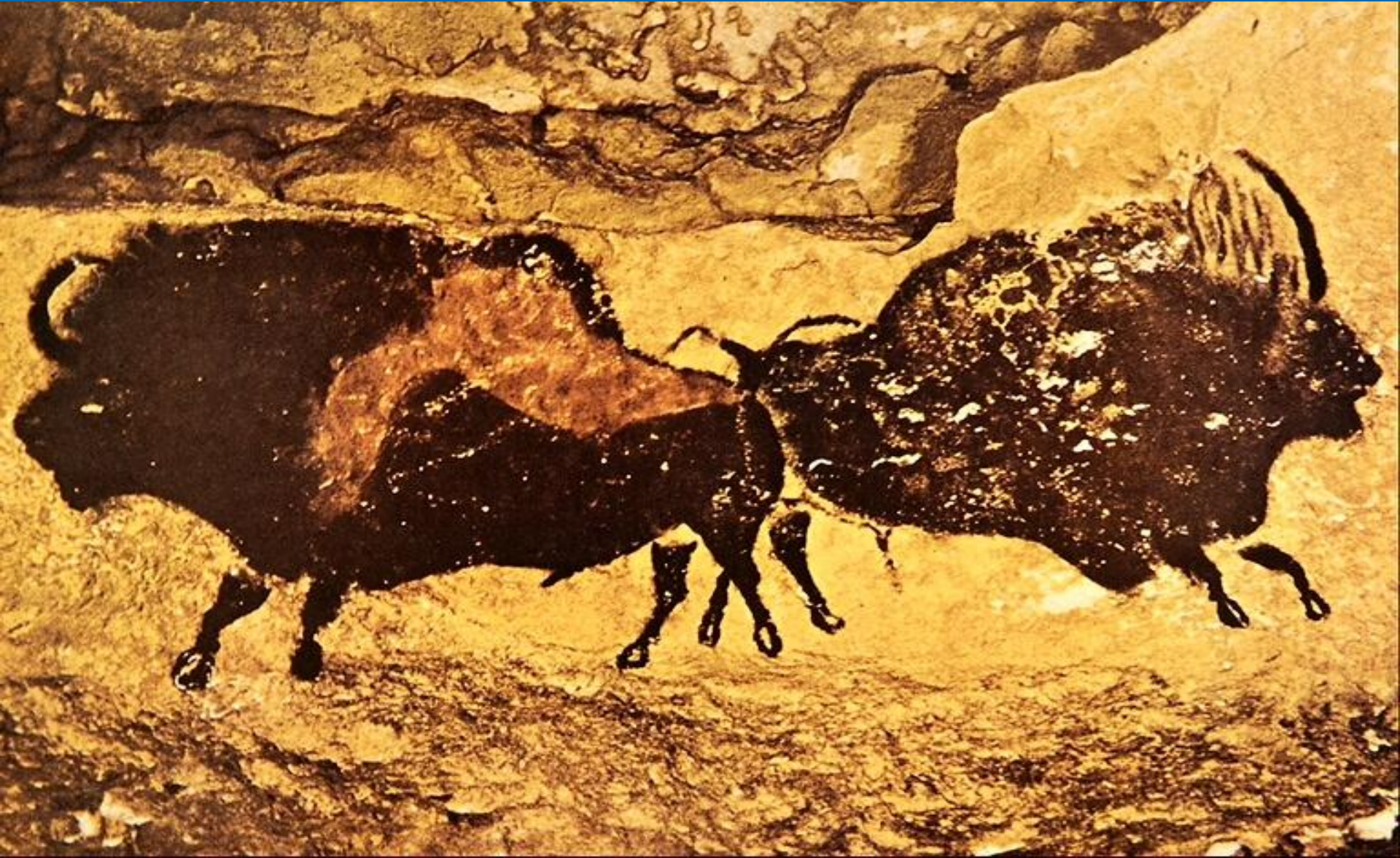

Первісне мистецтво

Настінні зображення первісної доби

ВИСНОВОК

Культуру потрібно культивувати, бо вона для кожного народу є джерелом стійкості і добра, фактором національної гідності, служить підґрунтям для духовного розвитку наступних поколінь. Прогрес суспільства поєднується і супроводжується також культурним прогресом.

Запитання для самоконтролю

- 1. Дайте визначення терміну «культура».
- 2. Назвіть функції культури.
- 3. Які Ви знаєте форми культури?